

מערך למנחה - בית מדרש

[בא חבקוק והעמידן על אחת]

יעדים

1. סוגיות מרכזיות לבית המדרש: (סביב איזו שאלה רצינו להפך איזונים...)

- איך מנחילים ערכים?
- אומנות הצמצום וההתמקדות – האמנם זה נכון גם בחינוך?
- איך בוחרים את הערכים שסביבם יש לרכז מאמצים?

2. שדות חינוכיים שניתן לקדם באמצעות בית המדרש:

- שמים
- יצוג שלמות הורית

מתווה בית המדרש [הצעה]

1. "אבי היה אלוהים" / יהודה עמיחי

נקרא יחד את השיר. וננסה להבין מה יהודה עמיחי מנסה לומר...

שאלות לדיון:

- מה לדעתכם יהודה עמיחי מנסה לומר בשירו?
- איך לדעתו נכון להנחיל את עשרת הדברות?
- האם כשמנחילים ערכים/מצווים על דרך חיים – אין מקום ל"קולות וברקים"?
- מה דעתכם על הנחלת הערכים באמצעות הליטופים והחיבוקים? יתרונות וחסרונות...
- מה לדעתכם המשמעות של הדיברים שהוא הוסיף בסוף – "תשתנה" / "לא תשתנה"

2. מסכת מכות – פרק ג'

הסבר פתיחה: לפנינו מקטעים קצרים מתוך מהלך ארוך שפותח בתוך מסכת מכות שכל כולו עוסק בשאלה "מיהו האדם אשר ישכון בבית ה'" – כלומר, באופן שטחי יותר - מהם העיקרים שהכי חשוב שיהיו לאדם?

לשאלה זו מן הסתם יש תשובות רבות ומגוונות, שקשורות למקום, לתרבות ולחינוך שקיבל המנסה להשיב לשאלה. אנחנו ננסה להתחקות אחרי המקורות, בכדי לאפשר לעצמנו להתבשל קצת בתוך השאלה הזו...

(למנחה: בגמרא הדיון רחב יותר ומלווה בדוגמאות ובמראי מקומות. לשם הנוחות כינסנו את עיקרי הדברים. לאחר כל ציטוט כדאי לעצור, לוודא הבנה מילולית ולאפשר פרשנות פתוחה ותובנות שעולות לנוכח הטקסט).

שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה

שלוש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם.

שאלות לדיון:

מהו היחס בין מצוות עשה (היבט) למצוות לא תעשה (מניעה)?

בא דוד והעמידן על אחת עשרה (בתהילים, ט"ו)

שכתוב: מזמור לדוד, [ה'] מי יגור באהלך, מי ישכון בהר קדשך?
 (1) הולך תמים (2) ופועל צדק (3) ודובר אמת בלבבו (4) לא רגל על לשונו (רכילות), (5) לא עשה לרעהו רעה (6) וחרפה לא נשא על קרובו (לא מבייש קרובים) (7) נבזה בעיניו נמאס (מואס בנבזות או בנבזים) (8) ואת יראי ה' יכבד (9) נשבע להרע ולא ימיר (נאמן לשבועתו) (10) כספו לא נתן בנשך (בריבית) (11) ושוחד על נקי לא לקח. עושה אלה לא ימוט (יתמוטט) לעולם".

שאלות לדיון:

- נסו לפרש את כל אחד מה 11 שדוד בחר להביא – מה המשמעות המילולית-יומיומית של הדברים?
- למה לדעתכם הוא בחר דווקא בצרכים אלו?
- האם, לדעתכם, יש צדק שחסר בדבריו של דוד?
- מה הייתם מורידים במקום?

בא ישעיהו והעמידן על שש (ישעיהו, ל"ג)

שכתוב: " (1) הולך צדקות (פועל צדק), (2) ודובר מישרים (3) מואס בבצע מעשקות, (4) נוער כפיו מתמוך בשוחד (5) אוטם אזנו משמוע דמים (6) ועוצם עיניו מראות ברע".

שאלות לדיון:

- האם נכון לחנך לאטמיות אונטיית וצרימית ציניית?
- למה הוא מתכוון?

בא מיכה והעמידן על שלש (מיכה, ו)

שכתוב: "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם (1) עשות משפט (2) ואהבת חסד (3) והצנע לכת עם (ה') אלהיך".

שאלות לדיון:

- עשות משפט – למה הכוונה?
- "ואהבת חסד" – לכאורה זו אמירה שלא מחייבת עשייה אלא רק חוויה רגשית – למה לדעתכם הוא בוחר לציין "ואהבת" ולא "ועשית"?
- "והצנע לכת" – למה הכוונה שלו?

בא עמוס והעמידן על שתיים (עמוס, ה)

שנאמר "כה אמר ה' לבית ישראל (1) דרשוני (2) וחיו".

שאלות לדיון:

- 'דרשוני' – למה הכוונה?
- 'וחיו' - האם 'בחירה בחיים' היא ערך שיש לשים עליה מיקוד?

בא חבקוק והעמידן על אחת

שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה".

שאלות לדיון:

- מה דעתכם על המיקוד של חבקוק?
- מה כוונתו?
- אם כל הדיון הארוך הזה משתלשל בסופו של דבר ל'וצדיק באמונתו יחיה' – למה לדעתכם הפרק הזה בתלמוד בכלל קיים? מה המחבר מנסה לומר לנו?

אמירות מרכזיות ב'דרך כפר'

1. 'דרך כפר' מאמינה כי חינוך לערכים היא משימה אקטיבית ומודעת. בכדי להצליח לנצל את כל ההזדמנויות שיש לטובת חינוך לערכים (בזמן כה קצר שעומד לרשותנו) – יש לחשוב מראש ולזקק לעצמך (כמחנך פרטי אך גם כקהילה) את הערכים שעליהם יש לרכז מאמץ. יחד עם זאת החינוך לערכים צריך להיעשות באופן כזה שיאפשר לחניכים לבחור בעצמם את הערכים בהם הם ידבקו במהלך חייהם. יצירת מציאות של בחירה היא האתגר המרכזי של המחנך (שכן קל יותר פשוט 'לתת בראש'...) אך עצם הבחירה האוטונומית היא גם זו שנותנת משנה תוקף לכל התהליך החינוכי ומהווה מעין סמן לכך שהדברים הונחלו וברי קיימא.
2. אופן הנחלת ערכים צריך כמובן להיעשות בהתאמה לחניך ולמצב.